Ken Liu

MENAJERIA DE HÂRTIE

Traducere de Alina SÂRBU[1]

[1] Titlul original - *The Paper Menagerie*; a fost publicată în martie-aprilie 2011 în The Magazine of Fantasy & Science Fiction. Premii: câştigă premiile Hugo, Nebula şi World Fantasy în 2012 la categoria „Short Fiction”. Povestirea a apărut în limba română în Almanahul *Anticipaţia 2013*, Nemira, 2012.

Una dintre primele mele amintiri începe cu mine plângând în hohote. Refuzăm să mă liniştesc, indiferent ce încercau Mami şi Tati să facă.

Tati s-a lăsat păgubaş şi-a părăsit dormitorul, dar Mami m-a luat cu ea în bucătărie şi m-a aşezat la masa unde luam micul dejun,

— Kan, kan, mi-a zis, în timp ce scotea o foaie de hârtie de împachetat dintr-un teanc de pe frigider.

Vreme de ani şi ani, mama desfăcuse cu atenţie cadourile de Crăciun şi tăiase hârtia de împachetat în bucăţi pe care le pusese la păstrare pe frigider, într-un teanc gros.

A pus hârtia pe masă, cu partea albă în sus, şi a-nceput s-o împăturească. M-am oprit din bocit şi am privit-o, curios.

A întors-o pe partea cealaltă şi a împăturit-o din nou. A îndoit-o, a pliat-o, a încreţit-o, a rulat-o şi-a răsucit-o până când foaia a dispărut în palmele ei făcute căuş. Apoi şi-a dus la buze pacheţelul de hârtie împăturită şi a suflat în el ca-ntr-un balon.

— Kan, a spus. Laohu, apoi şi-a aşezat mâinile înapoi pe masă şi i-a dat drumul.

Pe masă stătea acum în picioare un tigrişor de hârtie de mărimea a doi pumni puşi unul lângă altul. Blana-i avea modelul de pe hârtia de împachetat, un fundal alb cu acadele roşii în formă de bastonaşe şi brazi de Crăciun verzi.

M-am întins după creaţia mamei. Codiţa i-a zvâcnit şi el m-a apucat, jucăuş, cu gheruţele de deget.

— Raurrr-sa, a mârâit c-un sunet între cel pe care l-ar scoate o pisică şi foşnetul unor pagini de ziar.

Am râs, surprins, şi l-am mângâiat pe spate cu arătătorul. Tigrul de hârtie a vibrat sub degetul meu şi-a început să

toarcă.

— Zhe jiao zhezhi, a zis mamă. „Acesta se numeşte origami[2].”

Nu ştiam asta pe atunci, dar modul în care făcea Mami origami era special: sufla în figurinele ei astfel încât ele îi împărtăşeau răsuflarea şi, astfel, se mişcau cu forţa vieţii ei. Aceasta era magia ei.

* * *

Tati o alesese pe Mami dintr-un catalog.

Cândva, pe când eram în liceu, i-am cerut Tatei mai multe detalii. El tot încerca să mă facă să vorbesc din nou cu Mami.

Pe vremuri, în primăvara lui 1973, se înscrisese pe listele unui serviciu de „făcut cunoştinţă”. Şi, pe când răsfoia fără să clipească paginile catalogului, nu zăbovise mai mult de câteva secunde asupra fiecărei pagini, până când a zărit poza lui Mami.

Eu, unul, n-am văzut niciodată fotografia asta.

Tata o descrie astfel: Mami, îmbrăcată într-o rochie cheongsam[3], stătea pe un scaun, cu corpul îndreptat cu profilul spre aparatul de fotografiat. Capul îi era întors direct spre obiectiv, astfel încât părul ei lung şi negru cădea cu mare artă peste piept şi umăr. Privea spre el cu ochii unui copil liniştit.

— Aceea a fost ultima pagină pe care am mai văzut-o, mi-a zis.

Catalogul pretindea că avea optsprezece ani, că-i plăcea să danseze şi că vorbea engleză pentru că era din Hong Kong. Nici unul dintre aceste fapte nu s-a dovedit a fi adevărat.

---

[2] Origami (din japoneză □□□ origami, hârtie pliată) constituie arta plierii hârtiei colorate în modele de creaturi vii, obiecte neînsufleţite sau forme decorative abstracte.

[3] Rochie tradiţională chineză.

El i-a scris, iar compania a transmis mesajele lor dintr-o parte într-alta. În cele din urmă, Tati a zburat la Hong Kong pentru a o întâlni.

— Oamenii de la companie îi scriseseră răspunsurile. Ea nu ştia boabă de engleză în afară de „bună” şi „la revedere”.

„Ce fel de femeie se plasează pe sine într-un catalog ca să poată fi cumpărată?” Eul meu de licean credea că ştie atât de multe despre absolut tot! Dispreţul îmi dădea o stare de bine, ca vinul.

În loc să dea buzna în biroul companiei ca să-şi ceară banii înapoi, Tati a plătit o chelneriţă de la restaurantul hotelului să traducă pentru el.

Se uita la mine, în timp ce vorbeam, cu privirea-i care exprima ceva aflat pe la jumătatea distanţei dintre teamă şi speranţă. Iar apoi fata începea să-i traducă ce spusesem, iar ea începea să zâmbească, încetişor. Tata a zburat înapoi în Connecticut şi a început să înainteze petiţiile pentru obţinerea documentelor necesare pentru ca ea să vină la el. M-am născut peste douăsprezece luni, în Anul Tigrului.

* * *

La cererea mea, Mami mi-a mai făcut din hârtie de împachetat o capră, un cerb şi un bivol indian. Animalele alergau de jur împrejurul sufrageriei în timp ce Laohu le hăituia, mârâind.

Când le prindea, le apăsa până ieşea tot aerul din ele şi deveneau doar nişte simple şi netede bucăţi de hârtie pliată. Şi-apoi trebuia să suflu în ele până le reumflam, astfel încât să poată să mai alerge o vreme de colo-colo.

Uneori, animalele mai dădeau şi de bucluc. Odată, bivolul a sărit într-o farfurie cu sos de soia de pe masa unde luam cina. (Voia să se bălăcească în ea ca-n noroi, asemenea unui bivol adevărat.) L-am scos repede, dar acţiunea

capilarităţii făcuse deja ca lichidul întunecat să fi urcat sus, sus de tot în membrele lui. Iar picioarele-i înmuiate de sosul de soia nu-l mai puteau ţine, aşa că s-a prăbuşit pe masă. L-am uscat la soare, dar picioarele se îndoiseră după isprava asta, şi alerga de colo-colo şchiopătând. Mami i-a înfăşurat în cele din urmă picioarele cu folie transparentă, ca să se poată bălăci în noroi după pofta inimii lui (numai nu şi-n sos de soia).

Şi tot aşa, când ne jucam noi doi în curtea din spatele casei, lui Laohu îi plăcea să se năpustească asupra rândunicilor. Numai că odată, o pasăre pe care o pusese cu spatele la zid, a contraatacat, disperată, şi i-a smuls urechea. Tigrul s-a tot smiorcăit şi a tot tresărit de durere în timp ce-l ţineam, iar Mami îi cârpăcea urechea la loc cu scotch. După păţania asta, s-a ferit de păsări ca dracul de tămâie.

Şi-apoi, într-o bună zi, am văzut la televizor un documentar despre rechini şi i-am cerut lui Mami unul, numai şi numai al meu. Ea a făcut rechinul, numai că acesta se zvârcolea, nefericit, pe masă. Am umplut chiuveta cu apă şi l-am pus în ea. A început să înoate de jur împrejur, plin de fericire. Totuşi, după un timp, a ajuns ud leoarcă şi translucid, şi s-a scufundat încetişor, iar pliurile i s-au dezdoit. Am întins mâna să-l salvez, şi nu m-am ales decât c-o bucată udă de hârtie.

Laohu şi-a pus pe marginea chiuvetei labele din faţă, una lângă cealaltă, şi şi-a odihnit capul pe ele. Cu urechile pleoştite, a scos din străfundul gâtlejului un mârâit abătut care m-a făcut să mă simt plin de vinovăţie, Mami mi-a făcut un nou rechin, de data asta din folie de aluminiu. Rechinul a locuit fericit într-un acvariu rotund, mare, al unui caras auriu.

Lui Laohu şi mie ne plăcea să stăm lângă acvariu şi să ne uităm cum îl urmărea rechinul pe caras, Laohu lipindu-şi

faţa de sticlă pe partea opusă mie, aşa că-i vedeam ochii, măriţi până la dimensiunile unor ceşcuţe de cafea, cum se holbau la mine de dincolo de acvariu.

* * *

Pe când aveam zece ani, ne-am mutat într-o casă nouă, în partea cealaltă a oraşului. Două dintre vecinele noastre au venit să ne ureze bun-venit. Tati le-a servit nişte băuturi, iar apoi s-a scuzat pentru că trebuia să dea o fugă până la firma de servicii publice pentru a achita facturile proprietarului dinaintea noastră.

— Simţiţi-vă ca acasă! Nevastă-mea nu ştie cine ştie ce engleză, aşa că să nu credeţi, cumva, că e prost crescută fiindcă nu vorbeşte cu dumneavoastră.

În timp ce eu, unul, citeam în sufragerie, Mami despacheta prin bucătărie, fără să încerce să fie tăcută în mod special.

— Pare un bărbat destul de normal. De ce-o fi făcut una ca asta?

— Ceva în toată chestia asta cu căsătoriile inter-rasiale nu pare niciodată în regulă. Copilul pare neterminat. Ochi oblici, piele albă... Un micuţ monstru.

— Crezi că el ştie engleză?

Femeile au tăcut chitic. După un timp, au intrat în sufragerie:

— Bună! Cum te cheamă?

— Jack, le-am răspuns.

— Asta nu prea sună chinezeşte.

Mami a intrat apoi în sufragerie. Le-a zâmbit vecinelor.

Toate trei stăteau în jurul meu, ca-ntr-un triunghi, zâmbind şi dând din cap aprobator una spre cealaltă, fără să mai aibă nimic să-şi spună una alteia până când s-a întors Tati.

* * *

Mark, unul dintre băieţii din vecini, a venit odată pe la mine cu jucăria lui ce-ntruchipa un personaj din Războiul Stelelor. Sabia laser a lui Obi-Wan Kenobi se lumina, iar acesta putea să-şi fluture mâinile şi să spună, c-o voce mititică: „Foloseşte Forţa!” Eu, unul, nu credeam că figurina semăna cine ştie ce cu adevăratul Obi-Wan.

Împreună l-am privit cum îşi repetă de vreo cinci ori numărul pe măsuţa de cafea.

— Poate să mai facă şi altceva? am întrebat.

Pe Mark l-a deranjat întrebarea mea:

— Uită-te numai câte detalii are! mi-a trântit-o el.

M-am uitat la detalii. Nu prea eram sigur cam ce-ar fi trebuit să spun.

Mark a fost dezamăgit de reacţia mea:

— Arată-mi şi mie jucăriile tale!

Nu aveam alte jucării în afară de menajeria mea de hârtie. L-am adus pe Laohu din dormitorul meu. De-acum devenise tare jerpelit şi fusese peticit peste tot cu lipici şi scotch, dovadă a anilor de reparaţii pe care Mami şi cu mine le operasem asupra lui. În plus, nu mai era nici pe departe la fel de agil şi de sigur pe propriile picioare ca pe vremuri. L-am aşezat pe măsuţa de cafea. Auzeam deja din spatele meu, de pe hol, paşii uşori, grăbiţi ai celorlalte animale care aruncau priviri furişe, timide, în sufragerie.

— Xiao laohu, am spus şi m-am oprit. Am trecut pe engleză: Acesta este Tigrul.

Prudent, Laohu a făcut câţiva paşi înainte şi a tors ca o pisică la Mark, amuşinându-i mâinile.

Mark a examinat modelul ambalajului de Crăciun al blănii lui Laohu:

— Păi, ăsta n-are faţă de tigru nici cât negru sub unghie! Maică-ta-ţi face jucării din gunoaie?

Eu, unul, nu mă gândisem niciodată la Laohu ca la un gunoi. Dar, când l-am privit atunci, mi-am dat seama că el

chiar era doar o bucată de hârtie de împachetat.

Mark i-a apăsat din nou capu lui Obi-Wan: sabia laser s-a aprins brusc, iar el şi-a mişcat braţele în sus şi-n jos. „Foloseşte Forţa!”

Laohu s-a întors spre el şi l-a atacat, dărâmând figurina de plastic de pe măsuţa de cafea. Păpuşa s-a izbit de podea şi s-a spart, iar capul lui Obi-Wan s-a dus de-a rostogolul sub canapea. „Rauuuu”, a izbucnit Laohu în râs şi eu i-am urmat exemplul.

Mark m-a izbit rău cu pumnul:

— Ăsta era foarte scump, aşa să ştii! Şi nici măcar nu mai poţi să-l găseşti prin magazine acum! Probabil c-a costat mai mult decât a plătit taică-tu pe maică-ta!

M-am împiedicat şi-am căzut pe podea. Laohu a mârâit ameninţător şi a sărit spre faţa lui Mark.

Băiatul a urlat, mai mult de frică decât de durere. În fond şi la urma urmei, doar Laohu era făcut numai şi numai din hârtie.

Mark l-a înşfăcat pe Laohu, iar mârâitul acestuia s-a stins când băiatul l-a mototolit în pumn şi l-a rupt în două, făcând apoi cocoloş cele două bucăţi de hârtie şi aruncându-le spre mine:

— Ia-ţi de-aici gunoiu’ ăsta chinezesc, ieftin şi stupid!

După ce a plecat Mark, mi-am petrecut o bună bucată de timp încercând, fără urmă de succes, să lipesc la loc bucăţile, netezind hârtia şi urmând îndoiturile pentru a-l reîmpături pe Laohu în forma lui. Încet-încet, celelalte animale au intrat în sufragerie şi s-au adunat în jurul nostru, al meu şi al ferfeniţitei hârtii de împachetat care fusese cândva Laohu.

* * *

Lupta mea cu Mark nu s-a încheiat atunci şi acolo. El era foarte popular printre colegii de şcoală. La cele două

săptămâni care au urmat nici nu vreau măcar să mă mai gândesc vreodată.

La sfârşitul lor, vineri, am venit acasă.

— Xuexiao hao ma? m-a întrebat Mami.

N-am zis nici pâs şi m-am dus în baie. M-am privit în oglindă. „Nu semăn nici un pic cu ea, dar nici un picuţ măcar!”

La cină l-am întrebat pe Tati:

— Am eu faţă de chinezoi gălbejit?

Tati şi-a pus jos beţigaşele cu care mânca. Şi, cu toate că nu i-am spus niciodată ce se întâmplase la şcoală, el a părut să înţeleagă. Şi-a închis ochii şi şi-a frecat nasul:

— Nu, nu ai.

Mami s-a uitat la Tati, neînţelegând nimic. Apoi s-a uitat înapoi, la mine:

— Sha jiao „chinezoi gălbejit”?

— În engleză! am zis. Vorbeşte englezeşte!

— Ce s-a întâmplat? a făcut ea o încercare.

Am împins deoparte beţigaşele de mâncat şi bolul din faţa mea plin cu ardei gras prăjit rapid, prin agitare, şi cu carne de vită cu cinci arome:

— Ar trebui să mâncăm mâncare americană!

Tati a încercat să mă convingă raţional:

— Noi nu suntem ca alte familii.

L-am privit. „Alte familii n-au mame care n-au ce căuta aici”, îmi venea să-i spun.

Şi-a ferit privirea, apoi şi-a pus mâna pe umărul lui Mami:

— O să-ţi cumpăr o carte de bucate.

Mami s-a întors spre mine:

— Bu haochi?

— În engleză! am zis, ridicând vocea. Vorbeşte englezeşte!

Mami s-a întins să-mi atingă fruntea, pipăind să vadă dacă n-am cumva febră:

— Fashao la?

I-am împins mâna cât colo:

— Mă simt bine! Vorbeşte-n engleză! ţipam de-acum.

— Vorbeşte-n engleză cu el, i-a spus Tati lui Mami. Ştiai că asta are să se-ntâmple într-o bună zi. La ce te aşteptai?

Mami şi-a lăsat braţele să-i cadă de o parte şi de alta a corpului. A stat uitându-se de la Tati la mine, şi-napoi la Tati. A încercat să vorbească, s-a oprit şi-a încercat din nou, şi din nou s-a oprit.

— Trebuie, i-a zis Tati. Am fost prea îngăduitor cu tine. Jack are mare nevoie să se integreze.

Mami l-a privit:

— Dacă spun „dragoste”, simt aici, şi a arătat spre buze. Dacă spun **ai**, simt aici, şi şi-a pus mâna pe inimă.

Tati a clătinat din cap:

— Eşti în America.

Mami s-a prăbuşit în scaunul ei, cocoşată, arătând ca bivolul indian pe vremea când Laohu se repezea la el să-l atace cu ghearele şi să-i stoarcă tot aerul vieţii din el.

— Şi vreau nişte jucării adevărate, aşa să ştii!

* * *

Tati mi-a cumpărat setul complet al figurinelor din Războiul Stelelor. Pe Obi-Wan i l-am dat lui Mark.

Am împachetat menajeria de hârtie într-o cutie mare de pantofi pe care-am pus-o sub pat.

În dimineaţa următoare, animalele evadaseră şi-şi luaseră din nou în stăpânire locurile preferate din camera mea. Le-am prins pe toate şi le-am pus înapoi în cutia de pantofi al cărei capac l-am închis, sigilându-l cu scotch. Dar animalele făceau atât de mult zgomot în cutie, încât, în cele din urmă, le-am trântit într-un colţ al podului cât mai departe posibil de camera mea.

Dacă Mami îmi vorbea în chineză, refuzam să-i răspund.

După un timp, a încercat să folosească mai mult engleza. Dar accentul ei şi propoziţiile-i stâlcite mă făceau să mă simt prost. Am încercat s-o corectez. În cele din urmă, a încetat complet să mai vorbească dacă eram prin preajmă.

Mami a început apoi să mimeze diverse chestii dacă avea nevoie să-mi aducă la cunoştinţă ceva.

A încercat chiar să mă îmbrăţişeze aşa cum văzuse la televizor că fac mamele americane. Mişcările ei mi se păreau exagerate, şovăielnice, ridicole şi lipsite de graţie. Ea a văzut că mă enervam şi a încetat.

— N-ar trebui să-ţi tratezi mama în felul ăsta, mi-a spus Tati.

Numai că n-a fost în stare să mă privească în ochi când mi-a spus-o. În adâncul inimii, trebuie că-şi dăduse seama că greşise încercând să ia o ţărăncuţă din China şi aşteptându-se apoi ca ea să se integreze în suburbiile din Connecticut.

Mami a învăţat să gătească în stil american.

Eu jucam jocuri pe computer şi studiam franceza.

Din când în când, o zăream stând la masa din bucătărie, cercetând faţa albă a câte unei hârtii de împachetat. Mai apoi, un nou animal de hârtie apărea pe noptiera mea şi încerca să se cuibărească la pieptul meu. Eu le prindeam, le apăsam până ieşea tot aerul din ele şi-apoi le îndesam în cutia din pod.

Mami a încetat într-un sfârşit să mai facă animăluţe de hârtie pe când eram în liceu. Până atunci învăţase să vorbească mult mai bine engleza, dar eu ajunsesem deja la vârsta la care nu mai eram interesat de ce avea de spus indiferent de limba pe care ar fi folosit-o.

Uneori, când veneam acasă şi-i zăream trupşorul mişcându-se, preocupat, prin bucătărie, cântându-şi ei înseşi un cântec în chineză, îmi venea greu să cred că ea era cea care-mi dăduse viaţă. Nu aveam absolut nimic în

comun. Ar fi putut, la fel de bine, să fi fost de pe Lună. Şi-atunci mă grăbeam s-ajung în camera mea unde puteam să-mi continui atotamericana mea căutare a fericirii.

* * *

Tati şi eu stăteam în picioare, câte unul de fiecare parte a lui Mami care zăcea pe un pat de spital. Nu-mplinise încă nici măcar patruzeci de ani, dar părea mult mai bătrână.

Ani buni tot refuzase să se ducă la medic pentru durerea dinlăuntrul ei despre care spunea că nu-i mare lucru. Până când ambulanţa a cărat-o, în cele din urmă, la spital, cancerul se întinsese cu mult dincolo de limitele până la care chirurgia l-ar fi putut trata.

Mintea nu-mi era deloc acolo, în camera aceea. Era jumătatea sezonului de recrutare direct din campus şi eram preocupat de CV-uri, foi matricole şi programe de interviuri strategic proiectate. Unelteam cum să-i mint cât mai eficient pe recrutorii corporatişti, astfel încât ei să se ofere să mă cumpere. La nivel intelectual, înţelegeam că era groaznic să te gândeşti la toate astea în timp ce mama ta trăgea să moară. Dar această înţelegere nu însemna şi că puteam să schimb ce simţeam.

Ea era conştientă. Tati îi ţinea mâna stângă-n mâinile lui şi s-a aplecat să-i sărute fruntea. Părea lipsit de vlagă şi bătrân într-un mod care m-a făcut să mă-nfior. Mi-am dat seama că ştiam aproape la fel de puţin despre Tati pe cât ştiam despre Mami.

Mami i-a zâmbit:

— Mi-e bine. Şi s-a întors spre mine, zâmbind încă: Ştiu că trebuie să te întorci la şcoală. Vocea îi era foarte slabă şi era dificil s-o auzi peste vâjâitul maşinăriilor la care era conectată: Pleacă! Nu-ţi face griji pentru mine. Asta nu-i mare scofală. Ai grijă numai să iei note bune.

M-am întins să-i ating mâna, deoarece credeam că asta

era ceea ce se presupunea c-ar fi trebuit să fac. Mă simţeam uşurat. Mă şi gândeam deja la zborul de întoarcere şi la soarele strălucitor al Californiei.

I-a şoptit apoi ceva lui Tati care a dat aprobator din cap şi-a părăsit camera.

— Jack, dacă... a fost cuprinsă de un acces de tuse şi n-a mai putut vorbi o vreme. Dacă n-o să trec cu bine peste hopul ăsta, să nu fii prea trist şi să nu-ţi pui în pericol sănătatea. Concentrează-te asupra vieţii tale. Numai să păstrezi cu tine cutia pe care-o ai în pod şi în fiecare an, de Qingming, s-o scoţi doar afară şi să te gândeşti la mine. Voi fi mereu cu tine.

Qingming e Sărbătoarea Chinezească a Morţilor. Când eram mic, de Qingming, Mami obişnuia să le scrie părinţilor ei morţi de acolo, de departe, din China, o scrisoare în care le împărtăşea toate veştile bune ale vieţii ei din America din anul care trecuse. Apoi obişnuia să-mi citească şi mie scrisoarea cu voce tare şi, dacă făceam vreun comentariu în legătură cu ceva, ea scria şi lucrul acesta în scrisoare. Pe urmă, obişnuia să împăturească scrisoarea şi să-i dea forma unui cocor de hârtie pe care-l elibera, dându-i drumul spre vest. Apoi priveam amândoi, în timp ce cocorul bătea din aripile lui fragile în lunga sa călătorie spre vest, către Pacific, către China, către mormintele familiei lui Mami.

Trecuseră mulţi ani de când nu mai făcusem asta împreună.

— Nu ştiu nimic despre calendarul chinezesc, am spus. Odihneşte-te doar, Mami.

— Să păstrezi numai cutia cu tine şi s-o deschizi din când în când. S-o deschizi numai... şi-a-nceput din nou să tuşească.

— E-n regulă, Mami, şi i-am mângâiat, stângaci, braţul.

— Haizi, mamă ai ni...

Tuşea a cuprins-o din nou. O imagine din ani demult

apuşi mi-a trecut prin minte: Mami spunând ai şi apoi punându-şi mâna peste inimă.

— În regulă, Mami. Nu mai vorbi.

Tati s-a întors şi i-am spus că eram nevoit să mă duc la aeroport devreme pentru că nu voiam să pierd avionul.

Ea a murit pe când avionul meu era undeva pe deasupra Nevadei.

* * *

Tati a îmbătrânit repede după moartea lui Mami. Casa devenise prea mare pentru el şi-a trebuit să o vândă. Iubita mea, Susan, şi cu mine ne-am dus să-l ajutăm să împacheteze şi să facă apoi curăţenie.

Susan a găsit cutia de pantofi în pod. Menajeria de hârtie, ascunsă în bezna deloc etanşă a podului vreme atât de îndelungată, devenise fragilă, sfărâmicioasă, iar modelele strălucitoare ale hârtiei de împachetat se decoloraseră.

— N-am mai văzut niciodată nişte figurine origami ca acestea, a spus Susan. Mama ta a fost o artistă extraordinară.

Animalele de hârtie nu se mai mişcau. Poate că, de orice fel o fi fost magia care le animase, ea se curmase atunci când murise Mami. Sau poate că doar îmi imaginasem că aceste alcătuiri din hârtie fuseseră cândva vii. Nu te poţi încrede în amintirile copiilor.

* * *

Era primul weekend din aprilie, la doi ani după moartea lui Mami. Susan era plecată din oraş într-una dintre nesfârşitele ei călătorii de consultant de management, iar eu eram acasă, trecând, lenevos, printre canalele televizorului.

M-am oprit la un documentar despre rechini. Brusc, am văzut cu ochii minţii mâinile lui Mami în timp ce împăturea

şi reîmpătureau o folie de aluminiu pentru a-mi face un rechin, în timp ce eu şi Laohu o priveam.

Un foşnet. Mă uit şi văd că un cocoloş de hârtie de împachetat şi de scotch rupt era pe podea, lângă bibliotecă. Mă duc până acolo şi-l ridic pentru a-l arunca la gunoi.

Cocoloşul de hârtie se mişcă, se despătureşte şi văd că nu era altul decât Laohu, la care nu mă mai gândisem de atâta amar de vreme. „Raurr-sa.” Mami trebuie că-l reasamblase după ce eu, unul, mă lăsasem păgubaş.

Era mai mic decât mi-l aminteam. Sau poate că de vină nu era decât faptul că atunci, demult de tot, pumnii mei erau mai mici.

Susan pusese animalele de hârtie peste tot prin apartamentul nostru, ca ornamente. Probabil că pe Laohu îl lăsase într-un ungher destul de ferit pentru că arăta atât de jerpelit.

M-am aşezat pe jos, pe podea, şi-am întins un deget. Coada lui Laohu a zvâcnit, iar el s-a repezit cu ghearele la mine, în joacă. Am râs, mângâindu-i spatele. Laohu a început să toarcă sub mâna mea.

— Ce-ai mai făcut, măi, amice?

Laohu s-a oprit din joacă. S-a ridicat, a sărit cu graţia-i felină la mine în poală şi a început să se despăturească.

În poala mea stătea acum un pătrat de hârtie de împachetat încreţită, cu faţa albă în sus. Era umplută de şiruri compacte de caractere chinezeşti. Nu învăţasem niciodată să citesc în chineză, dar cunoşteam caracterele pentru „fiu”, şi ele erau chiar sus, acolo unde te aştepţi să le găseşti într-o scrisoare ce-ţi este adresată, conturate cu scrisul de mână stângaci, copilăresc, al lui Mami.

M-am dus la computer şi am verificat pe Internet. Era ziua de Qingming.

Am luat scrisoarea cu mine şi-am plecat în centru, acolo unde ştiam că se opresc autobuzele chinezeşti care fac

turul oraşului. Am oprit fiecare turist, întrebându-l: „Nin hui du zhongwen ma?”, „Puteţi citi caractere chinezeşti?” Nu mai vorbisem de atât de multă vreme în chineză, încât nu eram sigur că ei înţelegeau ce spun.

O tânără s-a învoit să mă ajute. Ne-am aşezat amândoi pe o bancă, iar ea mi-a citit scrisoarea cu voce tare. Limba pe care încercasem s-o uit vreme de ani buni mi-a revenit în minte, şi simţeam cum cuvintele se scufundă în mine, prin piele, prin oase, până când se strâng strâns, strâns de tot în jurul inimii mele.

„Fiule,

Nu am mai vorbit de multă vreme. Eşti atât de mânios când încerc să te ating, încât mi se face frică. Şi cred că probabil durerea asta pe care o simt tot timpul de-acum e ceva serios.

Aşa că m-am hotărât să-ţi scriu. Îţi voi scrie în animalele de hârtie pe care le-am făcut pentru tine şi pe care obişnuiai să le iubeşti atât de mult.

Animalele vor înceta să se mai mişte când eu o să-ncetez să mai respir. Dar, dacă-ţi voi scrie din toată inima, o să las puţin din mine pe această foaie de hârtie, în aceste cuvinte. Apoi, dacă te vei gândi la mine de Qingming, când spiritelor celor plecaţi dintre noi li se permite să-şi viziteze familiile, o să dai din nou viaţă şi părticelelor din mine pe care le-am lăsat în urma mea. Creaturile pe care ţi le-am făcut vor sălta din nou şi vor alerga, şi vor ataca, jucăuş, cu ghearele, şi poate că atunci vei ajunge să vezi şi tu aceste cuvinte.

Pentru că vreau să-ţi scriu din toată inima, trebuie să-ţi scriu în chineză.

A trecut atât timp şi încă nu ţi-am depănat povestea vieţii mele. Când erai mic, m-am gândit tot timpul c-o să ţi-o spun când vei fi mai mare, s-o poţi înţelege. Dar, cumva, această şansă nu s-a mai ivit niciodată.

M-am născut în 1957, în satul Sigulu, provincia Hebei. Bunicii tăi proveneau amândoi din familii de ţărani foarte sărace şi cu puţine rude. La numai câţiva ani după ce m-am născut, China a fost lovită de Marea Foamete, în timpul căreia au murit treizeci de milioane de oameni. Prima mea amintire e cum mă trezesc doar ca s-o văd pe mama mâncând ţărână ca să-şi umple stomacul şi să-mi lase mie ultimele fire de făină.

Lucrurile s-au îmbunătăţit după aceea. Sigulu e faimos pentru măiestria cu care locuitorii săi creează zhezhi din hârtie, şi mama m-a învăţat cum să fac animale din hârtie şi cum să le dau viaţă. Aceasta era o magie folositoare în viaţa satului. Făceam păsări de hârtie pentru a vâna greierii de pe ogoare şi tigri ca să ţină la distanţă şoarecii. De Anul Nou Chinezesc, prietenii mei şi cu mine făceam dragoni din hârtie roşie. N-o să uit niciodată priveliştea tuturor acelor dragoni mititei care zbârnâiau în zbor pe cerul de deasupra capetelor noastre, ţinând cât mai sus şiruri de artificii care explodau pentru a speria toate amintirile rele ale anului care trecuse. Ţi-ar fi plăcut la nebunie toate astea.

Apoi a venit Marea Revoluţie Culturală din 1966. Vecinul s-a năpustit asupra vecinului şi fratele asupra fratelui. Cineva şi-a adus aminte că fratele mamei, unchiul meu, părăsise satul pentru a se stabili în Hong Kong, demult, în 1946, şi că devenise neguţător acolo. Faptul că aveam o rudă în Hong Kong însemna că noi toţi eram spioni şi duşmani ai poporului, şi că împotriva noastră trebuia să se poarte zilnic o luptă neabătută, în orice chip. Sărmana bunică-ta... ea n-a putut să suporte toate samavolniciile şi s-a aruncat într-o fântână. Apoi, într-o bună zi, nişte băieţi înarmaţi cu puşti de vânătoare l-au târât pe bunicul tău în pădure şi el nu s-a mai întors niciodată.

Şi iată-mă orfană la zece ani. Singura rudă pe care o mai aveam pe lume era unchiul meu din Hong Kong. Aşa că într-

o noapte m-am furişat afară din sat şi m-am suit într-un marfar care mergea spre sud.

Când am ajuns în provincia Gungdond, câteva zile mai târziu, nişte bărbaţi m-au prins pe când furam de mâncare de pe un câmp. Când au auzit că încercam să ajung în Hong Kong, s-au pus pe râs: «Păi, asta-i ziua ta norocoasă. Negustoria noastră presupune să ducem fete în Hong Kong.»

M-au ascuns pe fundul unui camion, împreună cu alte fete, şi m-au trecut ilegal graniţa.

Am fost duse într-un beci şi ni s-a spus să stăm în picioare şi să arătăm cât mai sănătoase şi mai inteligente pentru cei care aveau să ne cumpere. Familiile plăteau o taxă depozitului şi treceau pe acolo să ne cerceteze şi să o selecteze pe vreuna dintre noi pentru «adopţie».

Familia Chin m-a ales să am grijă de cei doi băieţi ai lor. Mă sculam în fiecare dimineaţă la patru pentru a pregăti micul dejun. Îi hrăneam şi le făceam baie băieţilor. Mergeam să cumpăr de mâncare.

Spălam rufele şi măturam podelele. Mă ţineam peste tot după băieţi şi le îndeplineam poruncile. Noaptea eram încuiată într-un dulap din bucătărie ca să dorm. Dacă eram înceată sau făceam vreo greşeală, eram bătută. Dacă băieţii făceau vreo greşeală, eram bătută. Dacă eram prinsă încercând să învăţ engleza, eram bătută.

— De ce-ai vrea tu să-nveţi engleza? mă întreba domnul Chin. Vrei să te duci la poliţie? O să le spunem poliţiştilor că vii din China şi că te afli ilegal în Hong Kong. O să adore să te aibă în închisoarea lor.

Vreme de şase ani am trăit în halul ăsta. Într-o zi, m-a tras deoparte o bătrână care-mi vindea de obicei peşte în piaţa de dimineaţă:

— Ştiu eu cum e cu fetele ca tine. Cât ai acum, şaisprezece ani? Într-o zi, bărbatul care e proprietarul tău

se va îmbăta şi-o să se uite la tine, şi-o să te tragă spre el şi n-ai să-l poţi opri. Nevasta va afla, şi-atunci o să crezi c-ai ajuns cu adevărat în adâncurile iadului. Trebuie să scapi de viaţa asta. Ştiu eu pe cineva care poate să te-ajute.

Mi-a spus despre bărbaţii americani care vor neveste asiatice. Dacă puteam să gătesc, să fac curăţenie şi să am grijă de soţul meu american, el avea să-mi ofere o viaţă bună. Era singura speranţă pe care o mai aveam. Şi aşa am fost introdusă în catalog cu toate minciunile alea şi l-am cunoscut pe tatăl tău. Nu e o poveste prea romantică, dar e povestea mea.

În suburbiile Connecticutului, am fost tare stingheră. Tatăl tău era bun şi blând cu mine, şi îi eram tare recunoscătoare. Dar nimeni nu mă înţelegea, iar eu, una, nu înţelegeam nimic.

Dar apoi te-ai născut tu! Am fost atât de fericită când ţi-am privit chipul şi-am zărit trăsături ale mamei mele, ale tatălui meu şi ale mele! Îmi pierdusem întreaga familie, pierdusem tot satul Sigulu, tot ce cunoscusem şi iubisem cândva. Dar iată, tu erai acolo, iar chipul tău era dovada că totul fusese adevărat. Chiar nu-i inventasem singură pe toţi!

Acum aveam şi eu pe cineva cu care să vorbesc. Urma să te învăţ limba mea şi am fi putut să refacem împreună o frântură din tot ceea ce iubisem şi pierdusem. Când mi-ai spus primele tale cuvinte într-o chineză care avea acelaşi accent ca al mamei mele, am plâns ore-n şir. Când ţi-am făcut primele animale zhezhi, iar tu ai râs, am simţit că pe lumea asta nu mai există niciun necaz.

Ai crescut un pic şi de-acum puteai chiar să ne ajuţi pe mine şi pe tatăl tău să ne vorbim. De-acum eram cu adevărat acasă. Găsisem, în cele din urmă, o viaţă bună. Îmi doream ca şi părinţii mei să fi fost acolo, ca să pot găti pentru ei şi să le pot oferi şi lor o viaţă bună. Numai că

părinţii mei nu mai erau demult pe lumea asta. Ştii care cred chinezii că este cel mai trist lucru pe lume? Ca într-un copil să fi crescut în cele din urmă dorinţa de-a avea grijă de părinţii săi, doar pentru a-şi da seama că ei s-au stins demult.

Fiule, ştiu că ţie nu-ţi plac ochii tăi de chinez, care sunt ochii mei. Ştiu că nu-ţi place părul tău de chinez, care e părul meu. Dar poţi să înţelegi cât de multă bucurie mi-a adus simpla ta existenţă? Şi poţi tu înţelege cum m-am simţit când ai încetat să mai vorbeşti cu mine şi nu m-ai mai lăsat să-ţi vorbesc în chineză? M-am simţit de parcă aş fi pierdut iarăşi totul.

De ce nu vrei să vorbeşti cu mine, fiule? Durerea face să-mi fie greu să-ţi mai scriu.”

Tânăra mi-a dat înapoi hârtia. Nu puteam suporta s-o privesc în ochi.

Fără să mă uit în sus, i-am cerut ajutorul pentru a găsi caracterul pentru ai pe hârtia de sub scrisoarea mamei. Am scris caracterul iarăşi şi iarăşi pe hârtie, înlănţuind trăsăturile stiloului meu cu cuvintele ei.

Tânăra s-a întins spre mine şi mi-a pus mâna pe umăr. Apoi s-a ridicat şi a plecat, lăsându-mă singur cu mama mea.

Urmând îndoiturile, am reîmpăturit hârtia până a redevenit Laohu. L-am culcuşit în scobitura palmei şi, în timp ce el torcea, ne-am început drumul spre casă.